

KOHTUPIDAMISE KVALITEET VÄÄRTUSENA EUROOPA LIIDU JA EUROOPA NÕUKOGU TASANDIL

Ettekanne kohtunike täiskogul 14.02.2014

Meelis Eerik
Harju Maakohtu kohtunik

Austatud täiskogu!

Seekordse täiskogu teemaks on kohtupidamise kvaliteet.

Minu ülesanne on analüüsida seda küsimust Euroopa kontekstis tulenevalt sellest, et olen Eesti esindaja Euroopa Kohtunike Konsultatiivnõukogu juures.

Euroopa Kohtunike Konsultatiivnõukogu on Euroopa Nõukogu konsultatiivorgan (nagu nimestki tuleneb) kes annab iga-aastaseid arvamusi Euroopa Nõukogu Ministrite Komiteele.

Kohtuotsuste kvaliteedi kohta on Konsultatiivnõukogu andnud välja **arvamuse nr 11** aastal 2008, kuid kvaliteediküsimusi puudutavad ka mitmed teised arvamused:

- näiteks, **arvamus nr 6** mõistliku menetlusaja kohta, mis sisaldab peatükki õigusemõistmise süsteemi kvaliteedist ja selle hindamisest;
- **arvamus nr 4** teemal „Õigusemõistmine ja ühiskond“, käsitledes kohtumenetluses ja –otsustes kasutatava keele mõistetavust, lihtsust ja selgust;
- ning ka sellel aastal on ettevalmistamisel kohtupidamise kvaliteeti puudutav arvamus.

Selleaastane arvamus kannab tööpealkirja „**Justice, evaluation and independence**“ ja käsitleb lühidalt öeldes kohtuniku töö hindamist.

Selle arvamuse kohta on mul vara midagi öelda, sest töö on alles algusjärgus, kuid ütlematagi on selge, et kohtuniku töö hindamine on väga delikaatne teema ning diskussiooni objektiks on kõik: alates küsimusest **mida** me hindame kuni selleni välja, et **kes** hindab ja **kuidas** seda teeb.

Rääkides kuluaarides toimuvast, siis mitte kõik Konsultatiivnõukogu liikmed ei olnud selle teema käsitlemisest vaimustunud ning arutati üsna pikalt, kas sellega ühtlasi ei lasta mitte dzinn pudelist välja. Peale jäi siiski kaalutlus – kui meie seda ei tee, siis teeb seda keegi teine.

Ma tahan ka ise loota, et koostatav arvamus annab teatud üle-Euroopalise konsensusliku seisukoha ja teatud mõttes garantii, mis vähendaks selle temaatikaga seotud minetusi teiste võimuharude poolt või ka kohtusüsteemi siseselt.

Praegu puudub **arvamuse nr 17** teksti projekt, kuid minu käes on esialgne temaatiline kava.

Kohtuniku töö hindamise küsimust käsitletakse nelja alateemana:

1. hindamise eesmärk ja õiguslik raamistik;
2. kriteeriumid (näiteks kvantiteedi ja kvaliteedinäitajad, menetlusosaliste ja avalikkuse arvamus, eetikaküsimused jms);
3. hindamise menetlus ja tagajärjed;
4. hindamine kohtuniku sõltumatuse aspektist.

Tulemused aasta lõpus.

Oma tänases ettekandes ei tahaks ma siiski Euroopasse kaduma minna – nagu ma mõnikord kaon filosoofiasse – vaid käsitleda siiski meie probleeme, kasutades Euroopa konteksti. Liigun üldiselt üksikule.

Kvaliteedi mõiste. Väärtused.

Nüüdis, kohtupidamise kvaliteet. Mis see on?

Olen kunagi varem avaldanud seisukohta, et kohtupidamise kvaliteedi sisustamine on keelemäng **L. Wittgensteini** järgi – kvaliteet on see, mida me kvaliteedina käsitleme. Umbes nagu mood, või kunst („valge ruut valgel taustal“). Sellele seisukohale jään ma ka täna.

Lisaks sellele on kvaliteedi käsitlemisel võimalik näha erinevaid tasandeid:

Ühiskonna tasand – puudutab avalikkust, meediat ehk neid, kes ei ole asja materjalidega tutvunud – kvaliteeti hinnatakse sageli läbi moraali, loogika, usutavuse ja lahendi mõju ühiskonnale.

Menetlusosaliste tasand – minu tõlgenduses mittejuristidest menetlusosaliste tasand, kes on asja materjalidega kursis, kuid hindavad kohtupidamist läbi suhtumise, suhtlemise, arusaadavuse, ka inimlikkuse ja autoriteedi.

Professionaalne tasand – kohtunike, advokaatide, prokuröride jt professionaalide tasand. Hindamisele kuulub eelkõige menetluse ja lahendi õiguslik külg, (millele oleme tavaliselt keskendunud ka meie). Seejuures sõltuvalt professionaalsest rollist võib kvaliteedi hindamine olla mõnevõrra erinev.

Ehk siis – teema on väga lai.

Küsimus: kuidas seda nüüd süüa? kas lusika või kahviga?

Toon välja 2 aspekti:

1) kuigi kohtupidamise kvaliteet on sama defineeritav kui punane värv, me siiski tunnetame mis see olla võiks. Seetõttu oleks põhjust rääkida väärtustest, mis selle kvaliteedi moodustab.

2) Need väärtused on teadagi vastassuunalised – näiteks kiirus ja põhjalikkus. Seetõttu ei ole põhjust rääkida absoluutidest.

Skaalal JAH – EI saame rääkida tegelikult rõhuasetustest, mitte jaatusest või eitusest. Kompromissitu jaatus või eitus tänapäeval tähendab kas naivismi või skaala teises otsas fundamentalismi. Ja kumbki ei ole hea vaid pigem destruktivne.

Me saame anda hinnaguid „pigem jah“ või „pigem ei“ sõltuvalt sellest, milliseid väärtusi me soovime rohkem rõhutada. Väärtused muutuvad ajas.

Ehk siis – üks väärtus ei nulli teist. Sest siis ta poleks väärtus.

Ja veel – me räägime väärtuste süsteemist ning ei ole vaja kalduda äärmusesse. Näiteks: kiirus ei tähenda automaatselt kiirustamist.

Üldise lähenemise küsimusega oleme ühel pool.

Minu tänase teema küsimus:

mis on kohtupidamise kvaliteedina käsitletavat väärtused Euroopa Liidu tasandil?

Või mõnevõrra intrigeerivam küsimus: kas meie väärtused erinevad Euroopa omadest?

Ja teate, vereringluse huvides - ma vastaksin sellele küsimusele jah!

Mul on parasjagu aega, et tuua mõned näited.

1. Esimene näide/väide: Me käsitleme teemat liiga kitsalt.

Mulle tundub, et kui me räägime kohtupidamise kvaliteedist, siis me tavaliselt mõtleme kohe konkreetse kohtuniku või kohtu tehtud kohtulahenditele.

Euroopa tasandil käsitletakse kvaliteedi küsimust hoopis laiemalt. Konsultatiivnõukogu **arvamuse nr 11** p 10 (aga ka **arvamuse nr 6** p 31) järgi kohtuotsuse (NB! isegi mitte otsuse, rääkimata kohtupidamisest) kvaliteet ei sõltu ainult asjassepuutuvast üksikkohtunikust, see sõltub ka tervest reast õigusemõistmise välistest muutujatest, nagu õigusaktid, kohtusüsteemile eraldatud vahendid ja infrastruktuuri kvaliteet, õigusalase väljaõppe kvaliteet.

Seejuures väljaõpe ei puuduta mitte üksnes kohtunikke, vaid ka advokaate, prokuröre, politseid jt. Kohtunike koolitus peab hõlmama mitte ainult õigusalast õpet, vaid kohtuniku eetika ja suhtlemiskoolitust, aga ka kohtukultuuri kujundamist.

2. Teiseks, me kipume kohtumenetluse kvaliteeti sisustama konkreetse kohtuniku tühistatud lahendi arvuga.

Siin on muidugi probleemid. Kui see väide oleks õige, tähendaks see seda, et:

- kellegi meist käes olema tõe monopol. Kui see nii on, andke teada (– veel parem – andke välja voldik);
- see tähendaks arvamuste paljususe (ja ka näiteks normitõlgenduste) lubamatust;
- ja ka näiteks seda, et kollegiaalselt arutatud asjades eriarvamusele jääja teeb lihtsalt praaki.

Samuti me teame, et tühistatud lahendite protsent sõltub sellest kui rasketele ja vaieldatavatele asjadele on kohtunik spetsialiseerunud.

Lisaks, ei ole põhjendatud eeldus, et tühistatud lahend on automaatselt madalama astme kohtu (kvaliteedi) probleem.

2008. a-l toimus Riigikohtu juures konverents „Kohtuotsuste kvaliteet ja selle hindamine“, kus viibisid ka mitmed Konsultatiivnõukogu liikmed.

Riigikohtu tsiviilkolleegiumi esimees **Ants Kull** otsis vastust küsimusele, kas Riigikohus on kohtuotsuste kvaliteedi hindaja ja leidis, et ei ole. Otsuse tühistamine ei tähenda seda, et otsus oli ilmtingimata halva kvaliteediga – või et muutmata jätmise korral oleks otsus ilmtingimata hea kvaliteediga. Seetõttu ei ole Riigikohus kvaliteedi hindaja, küll aga kvaliteedi parandamisele kaasa aitaja.

Minu arvates on see väga sümpaatne seisukoht.

Konsultatiivnõukogu **arvamuse nr 6** p 36 järgi „muudetud otsuste protsendi kasutamine ainsa või olulise näitajana kohtute tegevuse hindamisel on Konsultatiivnõukogu meelest sobimatu.“

3. Veel, meie siin räägime, kuidas seaduste, eelkõige menetlusseaduste, muutmine kahandab kohtulahendite kvaliteeti.

Ma iseenesest selle väitega nõustun, kuid leian, et see väide ei ole absoluutne.

Nimelt, kui seadusemuudatus lihtsustab õiguslikku maastikku ja muudab menetluse läbipaistvamaks, on mul raske näha negatiivseid tagajärgi.

Muide, see, mis meid sellisel juhul, ka mind, segab, on muudatus ise. Tavapärane inimlik, psühholoogiline reaktsioon uuele on „ei“ – see reaktsioon esineb vast meil kõigil (v.a võib-olla mõned väga rahutud hinged, kes otsivad midagi muud), sest see sunnib meid välja mugavustsoonist või positiivsest rutiinist.

Aga meie ülesanne ongi olla pidevalt õppimisvõimelised, me peame muutuma koos ühiskonnaga Konsultatiivnõukogu **arvamuse nr 11** p 22 järgi „kohtuotsuses ei tule arvestada mitte ainult asjassepuutuvat õiguslikku materjali, vaid ka vaidluse sisuga seonduvaid õiguseväliseid mõisteid ja tegelikkust, nagu näiteks moraali, ühiskondlikke ja majanduslikke kaalutlusi.“

Ühiskond muutub kiiresti, meie peame muutuma koos sellega, vastasel korral jääme elule jalgu. Kui me jääme elule jalgu, siis ... see lause lõpetage ise lause.

Sellele inimlikule probleemile lohutuseks – mugavustsoonist väljatulek hoiab meid ka värskena mitte ainult professionaalses, vaid ka inimlikus plaanis. Umbes nagu õpetajad koolis – olete tähele pannud (?) – nad ei vanane.

Konsultatiivnõukogu on **arvamuses nr 11** (p 11-13) möönud, et seaduste liiga sage muutmine ei tule kvaliteedile kasuks, kuid teinud seadusandjale ülesandeks hinnata ja jälgida mõjusid ja võtta vajadusel tarvitusele meetmeid. Tagada tuleb, et õigusaktid (sh menetlus) oleksid selged ja lihtsasti rakendatavad.

Muidugi, iga muutusega ei tasu kaasa minna, see peab olema kaalutletud otsus. Kuidas me seda kaalutleme – eks see seondub meie ühiskonnatunnetusega.

Nagu Te teate on ühiskond ja selle muutumine üks minu lemmikteemasid. Täna ma siiski sellel ei peatu, vaid püüdnud lihtsalt sõnumiga, et kätt tuleb hoida pulsil.

Ja nüüd ma piirduksin üksnes kohtuniku tegevusega.

Menetlus.

Mida me hindame kohtuniku tegevuse juures? Mis on see, mida me teeme?

Aeg-ajalt on ikka hea seda küsimust küsida. Mina peaksin seda küsima diskussiooni ärgitavas suunas¹.

Meie teema täna ei piirdu üksnes kohtulahendi kvaliteediga, vaid kohtupidamise kvaliteediga. Kuidas me hindame kohtuniku rolli menetluses?

Mis on see, mida peaks kohtunik menetluses tegema, et me saame öelda, et kohtuniku on teinud head tööd? Ma sooviksin arutleda.

Vaadates erinevaid kohtusüsteeme võiks kohtuniku rollina välja tuua kaks peamist:

- 1) kohtunik kui spetsialist;
- 2) kohtunik kui vahemees.

Mõlemad elemendid on meil menetlusseadustes esindatud. Mõlema puhul esinevad plussid ja miinused. Mõlemad kõlavad hästi, aga see on siiski valik või vähemalt rõhuasetus.

Kohtunik kui spetsialist st kohtunik on (materiaalõiguse) tippspetsialist, kes lahendab asjatundlikult vaidluse. Menetluslikult korrespondeerub uurimispõhimõtte ja võistlevuse põhimõtte ainult osas, mis võimaldab menetlusosalistele menetluslikku vabadust. Samas võib kohtunikul säilida tõendite küsimise või kogumise piiratud õigus, sest ilma vajaliku tõendita ei saa ta asjatundlikkust üles näidata ja see oleks ka talle menetluslik etteheide (näiteks tsiviilkohtumenetluses – eelmenetluse ülesanded on täitmata).

Kohtunik kui vahemees tähendab seda, et kohtunik püüab pooli erapooletu mõistliku vahemehena lepitada, vaidluse jätkumise korral on aga poolte ülesanne kohtunikule asjaolud selgeks teha. Kohtunik valvab vaid menetluse fair game üle. Märksõnadeks on Common Sense ehk eesti keeles talupojamõistus, väärtused, kohtu diskretsioon. Menetlus on reeglina võistlev.

Rõhuasetus sõltub muidugi ka sellest, mida peetakse kohtumenetluse eesmärgiks. Neid eesmärgi võib olla mitmeid, näiteks õigluse saavutamine, tõe tuvastamine vms. Mina arvan, et kohtumenetluse eesmärk on ühiskonnas aset leidnud ja kohtusse jõudnud **konflikt lahendada**, nagu seda umbes näeb Niklas Luhmann. Kas siis karistuse mõistmise, raha väljamõistmise vms lahendi näol. See peab menetluslikult toimuma selgelt, läbipaistvalt, otsustavalt ja mõistliku ajaga.

Seetõttu ma ise kaldun teise variandi (kohtunik kui vahemees) poole. Esimese variandi puhul tekib küsimus, millele ma ei suuda tõsikindlalt vastata: kas me tõesti saame öelda, et me teame kõigest kõike?

---

¹ Praegu on aeg tulla „juurte juurde tagasi“ ja taasesitada põhimõttelisi küsimusi. Postmodernism elab oma viimaseid päevi ning algamas on uus ajajärk, mille nimes ei ole veel kokku lepitud. Küll on välja joonistumas selle uue aja iseloomulikud jooned, millest tooksin esile vast võimu koondumise ja sellega seotud märksõnad nagu ESM, Euroopa Föderatsioon, Euroopa-Ameerika kaubanduskokkulepe. Kohtusüsteemi jaoks tähendab murranguline aeg seda, et tuleks läbi vaadata süsteemi toimimine: õiged muudatused praegu toovad kaasa kiire arengu ning mõne aja pärast ühiskonna suure usalduse kohtu vastu. Mõelda tuleks aga „kastist väljas“.

Ütlen kohe ka selle ära, et spetsialiseerumisega ma sellest vastusest kõrvale ei hiili, sest me oleme lihtsalt nii väike riik: kõigis kohtumajades pole spetsialiseerumine võimalik, ka suuremates kohtutes tekib (puhkuse, haiguse jm äraoleku ajal) asendusprobleem, spetsialiseerumine peaks sel juhul toimuma süsteemi kõiki astmeid läbivalt jne.

Samas – selle küsimusega seoses võib meil tekkida kohe reaktsioon, mida ma nimetan **mundriau küsimuseks**. Meie kui institutsioon peame teadma kõigest kõike, seda meilt oodatakse. Ja seda peaksime ka kuvandama.

Aga ma küsin kõrvale: mida arstilt oodatakse? Igavest elu?
Ja kas kohut kui sõltumatut vahemeest-otsustajat ei anna kuvandada²?

Siiski – mingi valdkonna selgestegemises ei ole minu probleem. Ma just märkisin, et me peame olema õppimisvõimelised. Ja nagu ütles minu klassijuhataja – ei ole olemas asja, mida ei saaks maha istuda ja selgeks teha. Tal oli õigus.

Minu probleem on ühiskonnas – ma arvan, et ühiskonnale ei ole vaja nn kõiketeadjust spetsialisti. Ma tean, ma esitasin piisavalt intrigeeriva väite. Kuid arutlegem edasi ja esitagem põhiküsimus - miks?

- Ühelt poolt kohus kohaldab seadust täie detailsusega ja esitab otsuses juriidilise kõrgpilotaazi, lisab näpuotsatäis teooriat ning meie süsteemisiseselt hindame soorituseks 12 punkti.
- Aga ühtlasi kirjutab kohus elu inimestele ette. Kõik loevad ja imestavad – seda juhul, kui nad üldse aru saavad. Varsti leiame end elevandiluust tornis vaatamas elule alla.

Miks ei võiks kohus inimestele elu detailselt ette kirjutada?

Toon näite eraõigusest. Eraõiguses kehtib vabaduse põhimõte – ma seetõttu kahtlen kui palju me midagi ette saame kirjutada. Pigem piiratud ulatuses.

Või näide karistusõigusest: ei ole soovitav, kui see, kas keegi on kurjategija või mitte, selgub juriidilise detailianalüüsi käigus. Kuriteod peaksid olema selgelt tähistatud.

Ühesõnaga, ma kahtlen õiguspositivismis, formalismis ja detailidega nikerdamises.

Ma arvan, et meile on rohkem vaja mõistlikkust, inimlikkust, suure pildi nägemist. Kordan Konsultatiivnõukogu soovitus arvestada tegelikkust ja näiteks moraali, mis aga teatavasti ei ole õiguslik nähtus.

Arvamuses nr 7 (p 56) soovitab Konsultatiivnõukogu eelkõige lihtsat ja selget keelt säilitades õigusliku täpsuse, vältides ladina keelt jms.

Ma ei ole naiivne, kohtunik kui vahemees konstruktsioon sisaldab suurt väljakutset. Mainiksin ainult kohtuniku isiksuseomadusi. Kui esimesel juhul võiks kohtunikule andeks anda tahumatut käitumist või menetluse laialivalguvust tingimisel, et otsus tuleb tippspetsialistile kohane, siis nüüd on olukord teine. Rääkimata sellest, et normi taha on

---

² Muide, mina arvan, et kohtunik-vahemeest annab isegi paremini kuvandada kui kohtunik-spetsialisti, kes tuleb ka seab kõigi osaliste jaoks jalule õigluse, tõe ja lahendab konflikti sisuliselt (psühholoogiliselt). Ma nimelt kardan, et need ülesanded kipuvad ükskõik kellele üle jõu käima ning ootuste kuvandamine ei aita olukorrale kaasa.

kõige lihtsam pageda. Pealegi, sõna „diskretsioon“ tekitab meis kerget ärevust lahendi põhjendamise mõttes jne.

Muide, kohtumenetluses ei peaks me minu arvates tegelema samuti detailidega (jättes kõrvale ehk kohtueelse ja isikuvabadust piiravate menetlustoimingute detailse kontrolli jms), vaid põhimõttega.

Me peame vaidlusi lahendama, mitte vaidlusi menetlema.

Menetluses ei ole minu arvates olulised mitte detailid, vaid pooltele antud võrdne võimalus. Pooltele tuleks menetluses anda kontrollitud vabadus oma menetlusõiguste ja diskretsiooni kasutamisel. Kusagil siiski tuleb piir ette, kuid see peaks olema ette selgelt tähistatud ning sellest kinnipidamine peaks olema resoluutne.

Siiski, meeldetuletamise mõttes, ma ei räägi revolutsioonist, ma räägin rõhuasetustest. Hoiakutest.

Meil on vaja näha kuhu me areneme, muidu tammume paigal või liigume lihtsalt pärivoolu. Ajaliste raamide tõttu peaksin hüppama juba järeltulele.

Eeltoodud arutluse tulemusena peaksime tulevikus koolitusel suurendama eetika, suhtlemise jms osakaalu (selles suunas Euroopas liigutakse) ja pöörama tähelepanu uute kohtunike isikuseomadustele. S.o lisaks sellele, mida oleme varem teinud -põhjalikud juriidilised teadmised on baas, mis muidugi arutamisele ei kuulu.

Lahend.

Kuuldes, et selleaastase täiskogu teema on kohtupidamise kvaliteet, kujutasin ma vaimusilmas ette rida paraadettekandeid, ideega, et kvaliteetne kohtuotsus peab olema seaduslik ja hästi põhjendatud.

Minu esimene reaktsioon oli: sellest tuleb pikk päev. Siis aga hakkasin ma analüüsima millist mul selline reaktsioon tekkis.

Me kõik muidugi oleme pidulike kõnede entusiastid. Selles ei saa olla küsimus. Ma jõudsin järeltulele, et sellised kõned ei anna midagi. See oli mu reaktsiooni peamine põhjus.

Miks ei anna? Iseenesest ei ole väites esitatud midagi valesti. Nõustun, kuid leian, et esitatud seisukoht on tänaseks mõnevõrra aegunud. Parem oleks öelda: elu on edasi läinud.

Ma avastasin, et mul on reservatsioon mõlemas aspektis.

Kohtulahend peab olema seaduslik.

Muidugi peab olema seaduslik. Aga...

Ma arvan, et ei ole põhjust rääkida sellest, et otsus peab olema kooskõlas seadusega, sest see ei ole mitte kvaliteedinäitaja, vaid minimaalne tingimus. Selle poole pole vaja püüelda.

Teiseks, see ei ole absoluut - kohe meenuvad Riigikohtu põhiseaduslikkuse kolleegiumi lahendid – näiteks riigilõivude, kohtujuristi pädevuse jm küsimustes. Seega, väärtuskontroll peaks toimuma seadusüleselt.

Kohtulahend peab olema hästi põhjendatud.
Mis oleks, kui ma ütlen, et ei pea?³

Kas olete nõus, et kvaliteetne kohtupidamine võib lõppeda lahendiga, millel põhjendused puuduvad? Märgin vaid nii palju, et enamus tehtud lahenditest on olenevalt menetlusliigist tehtud alternatiivsetes menetluses. Enda kogemusest väärtegade menetlemisel saan öelda, et väga hästi toimib asja lahendamine, kus kirjalikult on vormistatud vaid kohtuotsuse resolutsioon ning kohtunik saalis suuliselt selgitab otsuse põhjendusi. Või tsiviilkohtumenetluses, kõige legitiimsem lahend on kompromiss, see lahend on tehtud aga põhistuseta.

Mis oleks, kui ma sõnastaksin kvaliteetse lahendi kriteeriumid ümber?

Kvaliteetne otsus peab olema selge ja mõjus.

Milles toimus muutus?

Kui varem rääkisime põhjendamisest, siis pidasime silmas eelkõige õiguslikku põhjendatust (muud põhjendust otsusest ju ei nähtu), samas ei olnud välistatud JOKK konstruktsioon. Kui võtta kvaliteedikriteeriumiks **selgus**, siis see on laiem käsitlus: arusaadavus tähendab mitte ainult õiguslikku arusaadavust (kohaldamisele kuuluvat õigusnormi), vaid ka arusaadavust (mittejuristidest) menetlusosalistele ja ühiskonnale. Märksõnadeks on põhjenduste loogika, selgitus jms; hõlmates resolutsiooni selgust ja ka resolutiivlahendeid.

Muide, Konsultatiivnõukogu seisukoht on kohtulahendi põhjendatuse osas ajas mõnevõrra muutunud. Aastal märkis Konsultatiivnõukogu, et otsust tuleb alati põhistada (suuliselt või kirjalikult, **Arvamus nr 7** p 60). 2008 märgiti: põhimõtteliselt peavad kohtuotsused olema põhistatud (**Arvamus nr 11** p 34 ja avatud erandite loetelu).

Sama arvamuse p 40: põhjendav osa ei pea tingimata olema pikk: lühidus ja täpsus ning otsuse arusaadavus peavad olema tasakaalus. P 41-42 järgi kohtu kohustus oma otsuseid põhjendada ei tähenda, et tuleb vastata kõigile kaitseargumentidele; kohtuotsus sisaldab vaidluse keskmes olevate fakti- ja õigusküsimuste käsitlust.

Ehk siis, tuleb eristada olulist ebaolulisest.⁴

Mõju ei tähenda mitte ainult lahendi täidetavust, vaid ka selle mõju ühiskonnale. Lahendeid üldistatakse (seda kõikide kohtuastmete lõikes) ning võetakse arvesse õiguspraktika kujundamisel (sh vaidlusküsimuste lahendamisel väljapool kohut). Me peaksime lahendi tegemisel sellega tõsiselt arvestama. Lahendi mõju peab olema

---

³ Peab tunnistama, et esmalt ehmatav ja seejärel vähemalt diskussiooni ärgitav väide. Samas ma leian, et ettekandjate ülesanne ongi diskussiooni ärgitada ja vastavalt julgusastmele kõndida seal kuhu tavaliselt ei minda. Kuigi meie süsteem on ja peabki olema pigem konservatiivne ei tähenda see seda, et meil oleks keelatud stampide vabalt mõelda.

⁴ Ma lisaksin veel enda rõhuasetusena: väheolulisele (menetlus- või materiaalõigusliku tähendusega) detailile ei või omistada olulist kaalu. Viimatinimetatu ei tähenda põhjalikku menetlemist.

ühiskonnas soovitav. Erandlike vaidluste lahendus peaks olema lahendis tähistatud, sest ma ei pea soovitavaks, kui erandliku vaidluse lahendi järgi hakatakse praktikat kujundama ka tavapäraistes situatsioonides.

Muidugi, konkreetset menetlusosalist peab samuti olema midagi lahendiga peale hakata, ei piisa formaalsest lahendamisest, see on kõigi ressursi raiskamine.

On ka ajaline aspekt: lahendi mõju aeg tähendab ka selle õigeaegsust – näiteks karistus, rahalise kompensatsiooni tsiviilasjades vms õigeaegsust. Late justice is no justice.

Rääkides menetluse ajast ja kvaliteedist, hetke pärast algab ettekannetega diskussioon teemal „Õigusemõistmise kvaliteet vs tõhusus“.

Mul on probleem selle teemaga. Kuivõrd ka minu ettekanne käib päevakorra järgi selle teema alla, siis saan siin sõna võtta.

Minu meelest on selle pealkirjaga tulistatud mööda. Kvaliteet ja tõhusus vastassuunalised väärtused, see ei ole uudis. Kuid nad mõlemad on väärtused. Nende väärtuste vastandamine ei ole põhjendatud.

Kui peaks valima (millele viitab pealkiri), siis me kõik valime kvaliteedi, sest statistika tagaajamine ei ole meie tegevuse eesmärk. Seetõttu ei huvita mind selline teemapüstitus absoluutselt. Mis mind huvitab on teema „õigusemõistmise kvaliteet ja tõhusus“ See on probleem mis vajab lahendamist. See on huvitav.

Lõpetuseks, (meie vs Euroopa väärtused)

4. Me kipume vastandama kvaliteeti ja kvantiteeti.

Euroopa Liidu tasandil on kvantiteet kvaliteedi osa. Ehk - räägime väärtuste süsteemist.

Konsultatiivnõukogu **arvamuse nr 11** (p 26) kohaselt on oluliseks kvaliteedi elemendiks otsuse tegemine mõistliku aja jooksul.

Konsultatiivnõukogu möönis pingeid menetluse läbiviimise kiiruse ja otsuse kvaliteediga seonduvate muude tegurite vahel, nagu õigus asja õiglasele arutamisele; kuid kuna sotsiaalse kooskõla ja õiguskindluse kaitsmine on tähtis, tuleb ajafaktorit kindlasti silmas pidada.

Ka meil on aeg käsitleda menetluse kiirust ühest (paljudest) kvaliteedinäitajatest.

Konsultatiivnõukogu otsused on kättesaadavad vastavalt kohtulehelt.

Täna tähelepanu eest!